

DE VRIENDEN VAN DE PLANTENTUIN GENT

Bestuur 2006

Voorzitter

Paul Goetghebeur
Ledeganckstraat 35
9000 Gent

tel.09-264 5055

fax 09-2645334

Paul.Goetghebeur@UGent.be

Secretaris

Ferdinand Cobbaut
Fuchsiastraat 105

☎ 0497-848882

Ferdinand.Cobbaut@advalvas.be

Penningmeester

Léonard Cobbaut
Willy Maststraat 51
9032 Wondelgem

Leden

Harald Evrard, 9050 Gentbrugge

Cyrella Gillis, 9940 Evergem

Hilde Mortier, 9051 Sint - Denijs - Westrem

Karel Reusens, 9051 Sint - Denijs - Westrem

Hilde Van Crombrugge, 9820 Merelbeke

Marie - Thérèse Van den Hove, 9820 Merelbeke

Em. Prof. P. Van der Veken, 9052 Zwijnaarde

Website

<http://www.plantentuin-gent.be> (Vrienden)

<http://www.plantentuin.ugent.be> (Plantentuin)

Leden ex officio

Prof. Dr. Paul Goetghebeur
Directeur, Plantentuin

Ing. Chantal Dugardin

Hortulana, Plantentuin

Ledeganckstraat 35

9000 Gent

tel. 09-264 5073

Chantal.Dugardin@UGent.be

DE VRIENDEN VAN DE PLANTENTUIN GENT

Driemaandelijks tijdschrift
Jaargang 25 - nr. 3 - september 2006
ISSN 0777 - 8821

Inhoud

Agenda 2006	pag. 56
Redactioneel	pag. 57
Bezoek aan Arboretum Het Leen, Eeklo	pag. 58
Vogelkers	pag. 59
Vierdaagse uitstap naar de Cotswolds, een verslag	pag. 66
Groen! Rust en koelte ...	pag. 69
Van Aloë tot Zinnia	pag. 71
"Cycads are for ever"	pag. 95
Het Zuid-Amerikaanse regenwoud in Gent	pag. 99
Lidgeld 2006	pag. 101
Informatie in het kader van de Vrijwilligerswet	pag. 102
Colofon	pag. 103

Agenda 2006

Zo 1 oktober	10u Gratis rondleiding in de Plantentuin, thema: "medicinale planten"
Zo 8 oktober	14.30u Rondleiding in Arboretum Het Leen (zie pag. 58)
Zo 5 november	10u Gratis rondleiding in de Plantentuin, thema: "naaktzadigen"
Za 9 december	14u30 Jubileum Algemene Vergadering Huldiging Gidsen van de eerste generatie

Redactioneel

Beste Vrienden en andere Lezers (nog-niet-Vrienden !),

Op het einde van een magnifieke, zinderende nazomerdag, waarbij opnieuw overtalrijke *nieuwe* bezoekers onze Plantentuin hebben leren kennen (naar aanleiding van de Open Monumenten Dag), vraag ik me af - samen met u - waarom nog zoveel Gentenaars (sensu lato) deze tuin nog niet kennen.

"Onbekend maakt onbemind" is een gezegde met een diepe grond van waarheid. Inderdaad, deze vaststelling blijkt geldig naar "vreemdelingen", naar "onbekende" groenten en vruchten, naar "nieuwe" structuren op diverse niveau's. Conservatisme troef !

Maar wanneer we even onze geschiedenis herhalen, dan blijkt dat wij ons - in dit kleine landje - voortdurend moesten aanpassen aan andere heersers, met hun eigen gewoontes, hun eigen voedselproducten, hun eigengereidheid. En deze houding is aangehouden gedurende vele eeuwen, met vastberadenheid, met een fiere, eigenzinnige, en zeer flexibele natie als gevolg. Of ben ik wat aan het overdrijven ?

Tijdens deze nationaal georganiseerde activiteit (Open Monumentendag) zijn ongeveer 1500 personen deze tuin binnengestapt. Ik had de kans om een tijdlang onze bezoekers te volgen, en hun opmerkingen of vragen te horen.

Veel belangstelling kregen de Phacelia-akker, de afdeling GFT (Groenten, Fruit en Tuinkruiden), de Dahlia's bij de groententuin, de Mediterrane afdeling, de Kleine Vijver, het Arboretum, het Carnivoren-hoekje, de Lelies met hun rijpende vruchten, de Haagbuxus rond de geneeskrachtige planten, en dan vergeet ik nog wel enkele.

Hiermee wil ik wijzen op een "eigen"-schap van deze tuin : op zeer korte wandelafstand liggen heel wat knappe plekjes, zeer genietbaar, ook voor wie niet goed ter been is.

Op diezelfde dag waren diverse activiteiten georganiseerd : een gezellige paddenstoelen-tentoonstelling, een ruilbeurs voor Carnivora, een Ikebana-tentoonstelling, gratis rondleidingen, een tentoonstelling over diasporen van planten (vruchten & zaden), een bescheiden cafetaria, ... Dit alles is opgezet en uitgevoerd door *vrijwilligers* van de verenigingen die met de Plantentuin zijn geassocieerd.

Hier past een welgemeend woord van **DANK** voor de grote inzet van al deze personen. Enkel dankzij uw medewerking draait de Plantentuin, en kunnen we deze belangrijke activiteiten ontplooien, en kunnen we het publiek op een gepaste wijze ontvangen.

Tenslotte, voor de attente lezers : de Uiensoort (*Allium neapolitanum*) die in het vorige nummer werd besproken, wel die heeft inderdaad na het drogen een driekantige stengel met twee smalle vleugeltjes !

Uw redacteur, Paul Goetghebeur

Bezoek aan Arboretum Het Leen, Eeklo

Zondag namiddag 8 oktober

Bij het begin van de herfstverkleuring, zal onze vereniging een bezoek brengen aan dit bijzonder interessante arboretum.

Recent werd ook een onthaalpaviljoen ingehuldigd, waar u als individuele bezoeker wegwijs wordt gemaakt in de logistiek die schuilgaat achter een arboretum. Verder kan u er ook een digitale lijst doorbladeren, met de namen van de planten, hun positie in het arboretum (perceelnummer), en daaraan gekoppeld een groot aantal foto's van planten in het arboretum.

De provincie Oost-Vlaanderen, die het gehele domein beheert, heeft hier duidelijk een flinke stap gezet naar een langdurig engagement om deze collectie te bewaren en te valoriseren. Op die manier wil men het levenswerk van Eric Windey in stand houden, en verder uitbouwen tot een verantwoord arboretum, dat voor meerdere doeleinden haar functie zal kunnen bewijzen.

Momenteel is het arboretum opgebouwd uit twee van elkaar gescheiden delen. Het eerste deel, het oudste, met de fraai uitgegroeide exemplaren, bevindt zich achter het onthaalpaviljoen. Het tweede, jongere deel, met vooral de jongste planten, ligt wat verderop, in de richting van de parking.

Voor deze wandeling kunnen we een beroep doen op een zeer ervaren gids, met een fenomenale plantenkennis, Jan De Langhe, die ons doorheen deze collectie zal begeleiden.

Als u dit arboretum nog nooit heeft bezocht, dan is dit voor u een unieke kans : kom en laat u leiden !

Praktisch :

Opgelet: om ons toe te laten 's morgens een bolletje te kleuren wordt het bezoek op zondag 8 oktober verschoven naar de **namiddag**.

Verzamelen aan de ingang van de Plantentuin, waar we auto-delend vertrekken naar Eeklo, om 14 u.

Indien u in de richting van Eeklo woont, dan spreken we af om 14.30 u aan het onthaalpaviljoen (parkeren is wat verder op het grote parkeerterrein van het domein).

Vogelkers.

Bernard Symoens

Vreemd hoe enkele plantennamen een negatieve bijklank hebben. Neem nu de Vogelkers die bovendien de lelijke bijnaam kreeg van "Bospest". Maar er moet onderscheid gemaakt worden, want er is meer dan één soort Vogelkers. De plant met de slechte reputatie is de Amerikaanse Vogelkers (*Prunus serotina*), die zich nogal opdringerig gedraagt in onze toch al zo schaarse bossen. Hier wordt enkel iets verteld rond de inheemse Vogelkers of *Prunus padus*.

Sommige van onze inheemse planten vallen niet meteen op. Wil men ze van nabij bekijken en bewonderen, dan moet er naar gezocht worden. Zelfs tijdens de bloei, want andere omringende planten bloeien tegelijk en misschien opvallender. Dit is zeker zo in de lente, wanneer zoveel planten onze aandacht trekken. Eén zo'n lentebloeier is dus de inheemse Vogelkers of *Prunus padus* L. In ons land niet zeldzaam maar ook niet algemeen. Deze kleine boom of heester staat meestal tussen ander struikgewas in loofbossen en heggen, en is soms aangeplant en verwilderd. Deze soort is inheems in een ruim gebied (Azië-Europa). De hoogte is afhankelijk van de omstandigheden wat betreft bodem en klimaat. De bladeren zijn dofgroen met verdiepte nerven, en fijn gezaagd. De bloemen verschijnen laat in het voorjaar in lange geurende trossen. Nadien komen er zwarte vruchten, bijzonder in trek bij vogels.

Waarschijnlijk een reden waarom de plant van oudsher Vogelkers genoemd werd. Maar zoals bij veel inheemse planten zijn er plaatselijk ook andere namen te vinden voor eenzelfde plant. Zo meldt E. Paque in zijn 'De Vlaamsche volksnamen der planten' (Namen, 1896), onder andere Meilaar, Tropjes-Kersenboom en Hondskers. Toch is het in de eerste plaats onder de naam Vogelkers dat deze plant vermeld werd in kruidenboeken vanaf de 16de eeuw. Zoals bij Rembert Dodoens (1517-1585), in de 1644 uitgave van zijn 'Cruydt-Boeck'. Dit postuum uitgegeven werk geeft in het XV. Capitel (p. 1218) volgende beschrijving :

"Van Vogelkersen"

"De valsche oft oneyghene soorte van *Ligustrum* wordt bynae soo groot ende hoogh als eenen tamelijcken boom.ende heeft langhworpighe bladeren/ bredt als die van den kleynen kerselaer: de bloemen zijn wit/ soet van reuck/ veele te samen van een dun langh steelken.../ daer nae volghen Bezien/ swart als sy rijp zijn/ ende binnen een hardt niet seer groot steenken in houdende; 't welck met ghekronckelde streepkens seer cierlijck gheschelfert is; ende daer in schuylt een kleyn keernken."

De vergelijking met *Ligustrum* brengt er hem toe de naam *Pseudoligustrum* te kiezen voor de Vogelkers. Over de naam zegt hij trouwens het volgende :

"Naem :

Den ghemeynen man noemt dit boomken hier te lande Voghelkersen/ dat is op 't Latijnsch *Cerasa avium* : in 't Hooghduytsch Elxen. Wy noemen 't in Latijn *Pseudoligustrum*, om dat wy geen en anderen Latijnscheen naem van 't selve en weten; dat is soo veel als ofmen Valsch Keel-cruydt oft Oneyghen Monthout seyde. Sommighe gheven 't den naem *Vitex* oft *Agnos*, ende houden 't voor den oprechten *Agnus castus*; maer daer in zijn sy seer bedroghen: want het is van den oprechten *Agnus castus* seer verscheyden... ."

De namen Keel-cruydt en Monthout hebben te maken met de *Ligustrum* (*Ligustrum vulgare* L.) die Dodoens in zijn 'Cruydt-boeck' van 1644 vlak voor de Vogelkers behandelt (p. 1215-1216), onder de titel "Van Keelcruydt oft Monthout". De naam *Pseudoligustrum* is zeker al eerder te vinden in zijn *Stirpium historiae pemptades sex*, hoewel hij daarin niet gevolgd werd door andere auteurs. Maar de Vogelkers werd destijds vermeld onder meerdere Latijnse plantennamen. Hier van krijgen we een idee bij Caspar Bauhin (1560-1624) in zijn 'Pinax Theatri Botanici' (Basel, 1623, p. 451), waarbij hij de plant in de eerste plaats vermeldt als *Cerasus racemosa* syl. *fructu non eduli*. Naam die hij laat volgen door een aantal synoniemen gevonden bij andere auteurs, zoals *Pseudoligustrum* Dod., *Cerasus racemosa* Lob., *Cerasus avium* race-

mosa Lob., *Cerasus racemosa rubra* en *nigra* Ger., *Padus* Theoph. Lugd., *Cerasus avium* Clus. hist., enz. Dit werk van C. Bauhin was een compilatie van alle plantennamen die tot op dat tijdstip in de literatuur over planten gepubliceerd werden. Hij maakte onderscheid tussen genera en species en was een pionier op het punt van nomenclatuur.

Een citaat van Agnes Arber uit haar 'Herbals, their origin and evolution' (Cambridge, 1990, p.116) vertelt omtrent dit werk het volgende :

"The Pinax of 1623 is Gaspard Bauhin's main work. By this date, owing to the number of different names bestowed upon the same species by different authors, and the varying identifications of the herbs described by the ancients, plant nomenclature and synonymy had reached a condition of extreme confusion. Bauhin's Pinax deserved its title (Pinax, chart, or register), since it contained a complete and methodical concordance of the names of plants. It brought order out of chaos."

Naast Dodoens verwijst Bauhin dus onder andere naar Lobelius, Clusius en Gerard. Elk bespreken ze deze plant in hun kruidenboeken op een eigen manier. Matthias De Lobel (Lobelius, 1538-1616) zegt het in zijn 'Kruydtboeck of Beschrijvinghe van Allerleye Ghewassen, Kruyden, Hesteren ende Gheboomten' (Antwerpen, 1581, Deel II, p. 203-204) als volgt :

"*Cerasus avium* Herbarium, dat is Voghel-kersen

Desen boom heeft veel schueten oft rijkskens met een swertachtighe schorsse becleet/ die meer dan een lanck mans hoogte hebben/ ende met veel tackskens beset zijn. De bladers zijn doncker-groen dien vanden Crieckelaer niet onghelijck. De bloemen insghelijckckx wit/ maer vele by een ghevoeght/ nae de welcke besien comen die eerst groen zijn/ daernae roodt/ ende inden Herfst swert/ die vanden Rhijn-besien ghelijck/ maer onlieflijck van reucke ende smaecke."

De afbeelding van deze Voghel-kers volgt op p. 204 met als opschrift "*Cerasus avium racemosa*. In Enghelsch/ Cluster Cherries." Deze hout-snede is verschillend van de afbeelding bij Dodoens. Destijds werden deze illustraties dikwijls opnieuw gebruikt voor verschillende publicaties. En tevens gebundeld uitgegeven. Zo publiceerde Tabernaemontanus (1520-1590) een 'New Kreuter Buch', Waarvan het tekstgedeelte

verscheen in 1588 en het tweede deel in 1591. Tussendoor, in 1590, was er een publicatie met louter platen zonder tekst, afkomstig van Fuchs, Dodoens, Mattioli, Clusius, Lobelius...

Bij John Gerard (1545-1607) vinden we een andere tekst in zijn 'The Herball or Generall Historie of Plantes' (London, 1597, p.1322). Zijn werk wordt echter meestal omschreven als een copie van de 'Stirpium historiae pemptades sex' van Dodoens uit 1583. De illustraties kwamen voor een deel van de houtsneden die gebruikt werden voor de 'Eicones' van Tabernaemontanus (1590). Maar het werk van Gerard heeft toch een eigen Engelse "flavour", zowel voor de naam als voor de vermelding van de locaties waar de plant gevonden werd. Zijn beschrijving van de Vogelkers geeft daar een idee van :

"The Birds Cherrie tree, or the black Cherrie tree, that bringeth forth very much fruit upon one branch (which better may be understood by sight of the figure, then by words) springeth up like a hedge tree of small stature, it groweth in the wilde woods of Kent, and are there used for stocks to graffe other Cherries upon, of better taste, and more profite, as especially those called the Flanders Cherries : this wilde tree groweth very plentifully in the north of England, especially at a place called Heggdale, neere unto Rosgill in Westmerland, and in divers other places about Crossbie Ravenswaith, and there called Hegberrie tree..."

Op die manier krijgen we te horen dat er voor deze plant in het Engels twee namen gebruikt worden, nl. Bird cherry en Hagberry. In het Frans is dat Mérisier à grappes en in het Duits vooral Traubenkirsche. De wetenschappelijke naam werd uiteindelijk vastgelegd door Linnaeus in zijn 'Species Plantarum' (Holmiae, 1753, Tomus I, p. 471) als *Prunus padus*. De soortnaam *padus* zou een oud woord zijn van onduidelijke origine. C.A. Backer schrijft in zijn 'Verklarend woordenboek van wetenschappelijke plantennamen' hierover het volgende :

"*Padus* L. : Lat. transcr. van Gr. *pados*, oude naam van een niet nader beschreven, schaduwlievende boom, welks hout voor wagenassen en ploegen gebezigd werd en welks identiteit niet vast staat. Linnaeus heeft den naam willekeurig overgedragen op de hem thans voerende plant."

Dit brengt ons bij het gebruik van deze plant. Trouwens zeer verschillend al naar gelang de bron die men raadpleegt. Eigenlijk wordt de plant pas vanaf de tweede helft van de 16de eeuw vermeld. En een reden hiervoor was onder andere de zeldzaamheid. Maar laat ons nog even luisteren naar wat Dodoens daarover vertelt in zijn Cruydt-boeck (1644) :

"Plaetse : Desen boom wast op verscheyden plaetsen van Nederduytschlandt : doch is selden te vinden. Maer in Oostenryck wast hy overvloedighlijk in 't wildt/ oock in sommighe dichte bosschen van Selsien."

De vermelding van Oostenrijk is niet toevallig. Tussen 1574 en 1577 verbleef Dodoens in Wenen en nadien in Praag, en net als Clusius had hij er de gelegenheid om de lokale plantengroei te observeren.

Maar in de Nederlanden was deze plant niet zo verspreid, en kwam ook niet in aanmerking als geneesmiddel. Dodoens schrijft hierover het volgende :

"Aerd, Kracht ende Werkinghe :

Dese Voghelkersen en worden in gheenen vande sieckten oft ghebreken des lichaems ghebruyckt/ dat wy weten."

Toch vermeldt hij een toepassing voor de pitten die zich in de vruchten bevinden :

"Dan de keernkens/die in de steenkens van dese Voghelkersen schuylen/ ghemerckt dat sy de keernen van de Kersen oft Krieken-steenkens van smaeck heel veel ghelijcken.../ ende daerom oock seer nut alle de ghene die met eenighe ghebreken oft qualen in de Nieren ghequelt zijn."

Afgezien van dit beperkt gebruik als medicijn, was er toch nog iets anders. En dat krijgen we op het einde in het 'Biivoeghsel' in het Cruydt-Boeck (1644) van Dodoens te horen :

"Noch van krachten :

De landtlieden planten de Vogelkersen meest/ om datse ghelooft worden groote kracht teghen de toveraers ende quaedt-doenders te hebben."

De bijvoegsels in het werk van Dodoens komen meestal van verschillende oudere auteurs zoals Dioscorides, maar het is niet meteen dui-

delijk waar deze verwijzing thuis hoort.

Een ander 'gebruik' wordt vermeld bij Abraham Munting (1626-1683) in zijn "Naauwkeurige beschrijving der aardgewassen" (Leyden en Utrecht, 1696, p. 36-38). Naast de beschrijving van de plant zelf onder het XII. Hoofdstuk 'Karsseboom', voegt hij er het volgende aan toe :

"De kleyne Vruchten van de Vogel-kars, of *Cerasus Avium* (walgachtig-zoet, en zeer te zamen-trekkend) werden alleen van de Vogelen des Heemels gegeten; doch hare Steentjens in Duytschland de Kinderen aan den hals gehangen teegens de Vallende ziekte."

Maar zeker in de loop van de 19de eeuw werd deze plant eveneens gewaardeerd als sierplant. Er werden meerdere vormen geselecteerd, waaronder deze met dubbele bloemen. Er zijn verschillende voorbeelden te vinden in de tuinliteratuur uit deze periode. Vooral bij auteurs die de inheemse planten als onderdeel van de siertuin vermeldde. Zo bijvoorbeeld bij William Robinson in zijn 'The English Flower Garden' (London, 1900) :

"This beautiful tree, a native of Britain as well as of North and Central Europe and Asia, is often 40 ft. high, the flowers borne in drooping racemes,... There are varieties, however, finer both in the flowers and racemes. A double-flowered variety (*flore-pleno*) recently obtained from the Continent is the most striking I have seen..."

Tegenwoordig zijn er een aantal cultivars te vinden met opvallende kenmerken wat betreft bloei (vooral grotere en langere bloemtrossen). Naast de 'Plena' met dubbele bloemen, zijn er bijvoorbeeld 'Watereri', 'Alberti' en 'Colorata'. Het zijn telkens planten met voortreffelijke kwaliteiten als sierplant. Om het even onder welke vorm is de Vogelkers of *Prunus padus* L. voor wie in de tuin ruimte wil maken voor inheemse planten, zeker een mooie aanwinst, zoniet tegen de toveraers, dan toch voor de mooie en overvloedige bloei die onder andere bijen lokt en nadien met de vruchten het bezoek van vogels in de tuin zal bevorderen.

Bibliografie

- Arber, A. (1990). *Herbals, their origin and evolution*. Cambridge.
- Backer, C.A. (2000). *Verklarend woordenboek van wetenschappelijke plantennamen*. Amsterdam.
- Bauhin, G. (1623). *Pinax Theatri Botanici*. Basel. Internet.
- Boom, B.K. (1980). *Nederlandse dendrologie*. Wageningen.
- De Cleene, M. (1999). *Compendium van rituele planten in Europa*. Gent.
- De Langhe, J.E. et al. (1988). *Flora van België, het Groothertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en de aangrenzende gebieden*. Meise.
- De Nave, F. en Imhof, D. (red.) (1993). *De botanica in de Zuidelijke Nederlanden*. Antwerpen.
- Dodoens, R. (1644). *Cruydt-Boeck*. Antwerpen. Internet.
- Gerard, J. (1597). *The Herball*. London. Internet.
- Heursel-De Meester, V. (1912). *Archéologie végétale des simples*. Ieper.
- Johnson, O. & More, D. (2005). *ANWB Bomengids van Europa*. Den Haag.
- Krüssmann, G. (1965). *Die Laubgehölze*. Berlin.
- Lobel, M. de (1581). *Kruydtboeck*. Antwerpen.
- Mabberley, D.J. (2000). *The plant-book*. Cambridge.
- Munting, A. (1696). *Naauwkeurige beschryving der aardgewassen*. Leiden en Utrecht.
- Paque, E. (1896). *De Vlaamsche volksnamen der planten*. Namen.
- Phillips, R. & Burgers, Th. F. (1991). *Bomen van de gematigde streken*. Utrecht.
- Phillips, R. & Rix, M. (1989). *Bloeiende heesters*. Utrecht.
- Robinson, W. (1900). *The English flower garden and home grounds*. London.

Vierdaagse uitstap naar de COTSWOLDS: een verslag

Na een hartelijk onthaal om 7 u 's morgens, onder de viaduct in Gentbrugge, door Hilde en Karel , mochten we zelf ons plaatsje zoeken op de bus, ... plots grote paniek bij Hilde, Ingrid ontbrak: zij die er altijd is om vrijwillig anderen te bedienen in de plantentuin. Gelukkig werd ze ontdekt achteraan in het hoekje onder 't laagplafond.

Op naar Calais, de shuttle in naar Folkestone, alles verliep zeer vlot, recht naar WISLEY GARDEN. Oef, niettegenstaande tegenstrijdige voorspellingen, waren de weergoden met ons.

Na een verkwikkend picknick-middagmaal vergezeld van heerlijk smakende Engelse soep, begonnen we aan de rondgang. We volgden het plan langs tuinkamers en borders, om in de befaamde rozentuin te belanden, maar de rozenliefhebber kwam er echter niet aan zijn trekken, door de koele voorlente. Alleen de rozenknoppen stonden er te wachten. Dit werd ruimschoots goedgemaakt door de reeds prachtig bloeiende waterlelies en de doordringende geur van de jasmijnen, ook de vogels waren al volop van de partij. Van daar naar de alpine display houses: een ware ontdekking van exotische rotsplantjes cactussen en vetplantjes.

De incheck in hotel De Vere, in Swindon verliep gesmeerd , ... alhoewel de kaartsleutels voor de nodige spanningen zorgden. Met enige hulp werd dit probleem " ludiek " opgelost Aan tafel werden we vergast op een zeer uitgebreide eetkaart, de vegetariërs werden niet vergeten..

Een weldoende nachtrust in onze luxe-kamer, en een gevarieerd warm en koud ontbijt maakten ons sterk voor de tweede ontdekkingsstocht.

We startten onze 2de dag met het bezoek aan WESTONBIRT ARBORETUM.

Adembenemend waren de reuzebomen door Robert Holford aange-

plant rond 1820, ze brachten ons letterlijk in hogere sferen !!!

Dank zij de wetenschappelijke uitleg van professor Paul Goetghebeur hoorden we de kleinste details over eik, ceder, ginkgo en andere originele exemplaren, ook het fenomeen van de "gallen" werd belicht. Onder het hoge bladerdek toverden dauw- en regendruppels zilver op gras en bodembedekkers met daartussen het blauw van de boshyacinten.

Geluk beleefden we door het wisselende licht- en schaduwspel, we genoten van het kleurrijke gamma van rododendron, azalea en magnolia. Wat we ons ook allemaal zullen herinneren, zijn de beschilderde glasplaten met groen, grijs en bruine tinten die een triomfantelijke doortocht vormden naar het weidse landschap een perfecte symbiose van kunst en natuur!!!

's Namiddags reden we naar SEZINCOTE GARDEN. Na een kleine klimpartij bereikten we de ingang van de historische tuin, waarin een landhuis in Indische stijl. We konden er wandelen langs romantische watervallen en kanaaltjes, over paadjes met stapstenen, lieflijke brugjes, en pauzeren op de bankjes

Derde dag. Dit keer reden we langs meidoornhagen, graskanten bezaaid met margrietten, en weiden vol zwarte schapen om te belanden bij WESTBURY COURT GARDEN, een 17e eeuwse watertuin. Opvallend daar was een heel oude eik.

Na de boomgaard, de kruiden- en groententuin, loodste de Prof ons naar het daslookveld om ons reukorgaan te toetsen !!!

Velen voelden zich ook aangetrokken tot het naastliggende sfeervolle kerkhof, vol van antieke graftombes en -zerken, waarop engelen in overvloed prijken. Centraal, de anglikaanse kerk en klokketoren.

Na de middag KIFTSGATE COURT, tuin ontworpen door de grootmoeder van de huidige eigenaar. Hier had het gazon duidelijk last van de sompige ondergrond, sommige paadjes waren niet toegankelijk voor de toeristen, doch we konden het kunstwerk bestaande uit metaalvergulde blaadjes op hoge stengels, met hun weerspiegeling in het vijverwater bewonderen.

In het oog springend was ook de fontein in halfverheven beeldhouw-

werk.

De Prof maakte ons attent op vele soorten hostas waarvan de bladeren al dan niet waren aangetast door slakken. De bloeiende bloemenvariëteit toverde als het ware een impressionistisch kleurenpalet.

Enkele dapperen bezochten ook nog het in de buurt liggende HIDCOTE.

Van daar ging het naar CHIPPING CAMPDEN, een typisch Cotswoldsdorp, rijk geworden door de wolhandel, te herkennen aan de 13e eeuwse herenhuizen gebouwd in de geel-bruine plaatselijke stenen. Op de voordeuren werden artistieke deurkloppers aangebracht. Het dorp bezit nog steeds een volledig in hout opgetrokken overdekte markt. Belangrijk is de ARTS EN CRAFTS BEWEGING met invloed naar Art Deco en Art Nouveau.

Al de laatste dag. We passeren het grootste megalitische monument van de wereld in AVEBURY. De bouw van de mysterieuze aangelegde heuvel werd omstreeks 2660 V C aangevat.

Rond 12 uur komen we aan in SISSINGHURST CASTLE GARDEN. De geschiedenis over het levenswerk van Vita Sachville- West, wordt er in een kleine tentoonstelling uitgebeeld. We kunnen de weelderigheid van de tuin niet beter omschrijven dan met de woorden van Hilde en Karel uit hun praktisch reisprogramma: de tuin wordt beschouwd als één van de mooiste van de wereld en vormde een hoogtepunt als afsluiter .

Eenmaal veilig aangekomen in Gentbrugge, bleef ons enkel nog de buschauffeur te danken want het besturen van een dubbeldekker is geen sinecure, dat ondervonden we bij het obstakel van de "te lage" viaduct, en het verbod om over een "te lichte" brug te rijden.

Onze reis is naar goede gewoonte bij "de Vrienden" prima verlopen, vooral dank aan Hilde en Karel en het aangename reisgezelschap. We kijken al uit naar de volgende keer.

annie en nicole

GROEN! Rust en koelte....

dat mochten wij ervaren op de fietstocht van 11 juni l.l. . Dat die dag een voorbode was van de vele "EXTRA" warme dagen die ons nog te wachten stonden, daar hadden wij toen nog geen weet van.

Startend aan de Plantentuin reden wij doorheen het Citadelpark. Eventjes opgelet geblazen langs de Karel de Kerckhovelaan om dan te fietsen langs de prachtige Platanen van de Bijlokekaai en de Coupure. Een doorsteek onder de Bargiebrug leidde ons veilig naar de Brugse Poort.

Dat in een buurt met zoveel smalle straatjes mooie ecologische tuinen verborgen lagen was wel een verrassing. De eigenaar van de eerste tuin is wel geen onbekende in de Ledeganckstraat. Vandaar misschien zijn voorliefde voor "groen". Zelfs in zijn huis mag een plant weelderig groeien van het gelijkvloers tot in de eerste verdieping. Vandaar, via het terras, kan je langs de trap, begroeid met Robertskruid, Campanula, Varens, naar een ronde stenen zithoek in de tuin. Er zijn veel hoekjes waar je rustig een boek kan lezen in de schaduw of waar kindjes zich kunnen verbergen. Een waterpartij ontbreekt niet.

Om uitdrogingsverschijnselen te voorkomen hadden Hilde en Karel gezorgd voor frisdrank. Hun wagen hadden zij daar in de buurt al in de vroege uurtjes geparkeerd!

Na een korte rit, eindigend in een doodlopend straatje, stonden wij voor een grote metalen poort. Niets liet vermoeden wat hierachter verscholen lag! Bij het binnenkomen kregen wij foto's te zien van het "terrein" van TOEN, gras en een grijze laagbouw. Ongelooflijk wat groene vingers kunnen verwezenlijken na twintig jaar. De Mevrouw is wel tuinarchitecte. De grote oppervlakte waarover zij beschikt liet haar toe, rekening houdend met zon en windstreken, alle mogelijke varianten te creëren, zoals een bloemenweide, boomgaard, moestuin, hooiland. Heel veel vogels vinden hier hun gading. Een oude keldertrap, overblijfsel van een afgebroken gebouw, geeft ook de mogelijkheid voor een verblijf van vleermuizen. Tot op heden zonder resultaat.

Het puin van de afbraak zit verborgen onder een heuvelachtig bosje. Vanuit haar living, lager gelegen dan de tuin, hebben de bewoners een prachtig zicht op de rozentuin met terras en in de diepte de Robinia (Parasolboom) waar zij steeds afkoeling vinden als het warm is. Door de keuken heen zagen wij ook nog een binnentuin. Bij het verlaten van dit verborgen paradijs reden wij terug door het smalle straatje waar gezinnetjes aan de voordeur zaten te genieten van het mooie weer. Eigenlijk wel een enorm contrast.

Op de terugweg bewonderden wij een verplaatsbaar kunstwerk "een wereldkaart" met de mogelijkheid stemmen te beluisteren over bepaalde streken.

De eetstop was voorzien in de Ierse Pub in de Recollettenlei waar we konden uitblazen en een gezellige babbel doen.

Gezien de luxe van fietspaden zijn we terug via de Coupure naar de Begijnengracht gefietst. Hier is niet alleen de tuin om te bewonderen maar ook de geklasseerde oude apotheek Boone, daterend van de jaren 1830, die gerestaureerd wordt. Deze tuin met hoge muren, niet te groot, heeft zijn eigen charmes met heel veel groen en waterpartijen, waar de reiger regelmatig neerstrijkt. Eén van de muren is begroeid met Bruidssluijer, een geliefkoosd verblijf voor vogels. Er werden bij de telling 14 mussen genoteerd. De tuin is afgesloten met een oude muur met grote nissen. Specialisten van varens kunnen hier de Stijve naaldvaren bekijken, blijkbaar heel zeldzaam. Weg van alle stadsdrukke kun je hier zeker op rust komen of een gezellige party geven.

Nogmaals dank aan alle eigenaars en Hilde en Karel. De fietstocht voor "sportieven" werd terug een TOPPER.

De straatmus

Van Aloë tot Zinnia

of : Latijnse plantennamen in onze taal

Paul Goetghebeur

Dit artikeltje is eindelijk afgewerkt geraakt, na een lange sluimerende periode (de eerste aanzet is gepleegd in 1989), en de uitwerking is eigenlijk goed pas op gang gekomen naar aanleiding van de verrassingswandeling tijdens de recente Gentse Feesten. Tijdens die wandeling heb ik toegezegd om het verhaal neer te schrijven, en belofte maakt schuld, vandaar deze bijdrage.

Hieronder worden enkele namen besproken, die we nu min of meer courant gebruiken in onze taal, en die afkomstig zijn uit de wetenschappelijke naamgeving, die zoals u weet het Latijn als voertaal gebruikt. Dit gebruik van Latijn is een laatste rest van de toenmalige *lingua franca* van de wetenschap, ten tijde van Linnaeus, toen deze beroemde Zweedse arts zijn *Species Plantarum* schreef (1753) : een tweedelig werk waarin alle hem bekende plantensoorten werden opgesomd, elk voorzien van een korte beschrijving, en een tweeledige naam (genusnaam en soortsepiheton : samen = soortnaam).

De meeste namen op de lijst zijn gebaseerd op de genusnaam, een minderheid op het soortsepiheton.

Tijdens de vermelde rondleiding kon de alfabetische volgorde niet helemaal worden gevolgd, omdat ik dan met de groep te veel en te lange afstanden had moeten afleggen. Hier worden we niet gestoord door problemen van ruimtelijke aard, en dus krijgt u de planten voorgeschoteld in de reeks van aa-bee-cee.

Zoals elk onderdeel van een levende taal is ook dit gegeven dynamisch van aard : nieuwe namen komen erbij, andere namen zullen verdwijnen.

Om u een idee te geven welke namen binnen afzienbare tijd mogelijk onze taal kunnen binnendringen heb ik de namen genoteerd die ver-

meld stonden bij de planten van drie handelaars op een zondagse Bloemenmarkt op de Kouter. Wanneer ze populair genoeg worden, dan wordt hun naam bekend bij brede lagen van de bevolking, en de Nederlandse taal is weer een woord rijker.

Hier dan de kleine selectie, in loopvolgorde :

Curcuma, Hortensia, Hibiscus, Spathiphyllum, Begonia, Lantana, Coreopsis, Cosmos, Gazania, Platycodon, Kalanchoë, Felicia, Pieris, Fuchsia, Pandorea, Thunbergia, Clerodendrum, Dipladenia, Mandevilla, Torenia, Cuphea, Phlox, Euonymus, Zinnia, Lobelia, Portulaca, Polygala, Sanvitalia, Alstroemeria, Gazania, Calocephalus, Phalaenopsis, Bougainvillea, Rudbeckia, Tagetes, Heliconia, Streptosolen, Grevillea.

Bij het overlopen van deze lijst zal u zien dat bepaalde planten u reeds voldoende vertrouwd zijn, en dat u bij die naam echt een plant voor ogen krijgt...

In de lijst wordt een welbepaalde volgorde aangehouden :

- 1) Nederlandse naam,
- 2) de Latijnse naam, die als bron heeft gediend,
- 3) wat uitleg over deze plant, of over de naam,
- 4) de plaats in de tuin of in de serres waar u deze plant(en) kan vinden.

A

Absint

Artemisia absinthium

Extracten van deze plant werden gebruikt bij de productie van de absint, eertijds berucht als "de groene duivel", waarbij ik graag verwijs naar de naam van een populaire muziekband "Absynthe Minded".

Een bekende andere en minder giftige soort uit hetzelfde genus is de Dragon (*Artemisia dracunculus*). Binnen hun Asterfamilie zijn dit ongewone planten omwille van hun windbestuiving.

Plaats : Medicinale planten

Agave

Agave

Naar het Grieks "agauos", verheven, bewonderenswaardig, wegens het

zeer snel opschieten van de bloeistengel, na jaren van groei van rozet. Momenteel is er een dergelijk rozet (*Agave striata*) waaruit een prachtige bloeistengel is gegroeid, tot onze grote verbazing en bewondering.

Het verschil met volgende genus is bijzonder eenvoudig waar ten nemen : alle *Agave*-soorten vertonen een "gesloten" hart : de jongste bladeren in het centrum van het rozet omsluiten elkaar heel strak, waardoor in dat centrum een hoge smalle kegel staat. De *Aloë*-soorten bezitten een "open" hart : de jongste bladeren wijken zeer snel uiteen, en u kan diep in het hart van het rozet kijken...

Het genus *Agave* was oorspronkelijk beperkt tot Mexico en ZW USA, maar door de mens zijn diverse soorten in alle warmere delen van de wereld binnengebracht en verder verwilderd.

Plaats : Mediterrane afdeling

Aloë

Aloe

Naar het Grieks "aloe", de naam van bittere stof uit een plant.

Naast het morfologisch verschil (zoals hierboven beschreven) is er ook een geografisch verschil : alle *Aloë*-soorten zijn Afrikaans van origine.

Plaats : Mediterrane afdeling

Ananas

Ananas comosus

Dit woord is duidelijk niet-Latijns van origine, maar ontleend uit een lokale Caribische taal. In het Engels wordt deze "vrucht" omschreven als "pine-apple", dus pijn-appel, dus dennenkegel. Vergelijk even met ons woord "sparappel". Wat heeft dit met appels te maken ?

Plaats : Victoriakas

Asperge

Asparagus officinalis

Van deze merkwaardige plant worden de piepjonge scheuten geplukt, die vers uit het rizoom (= de ondergrondse stengel) oprijzen. De bladeren zijn sterk verkleind, en de groene delen zijn eigenlijk takjes, die zich als bladeren gedragen.

Plaats : Medicinale planten

B

Buddleja

Buddleja davidii

Het genus is genoemd naar Adam Buddle, een dominee met grote botanische belangstelling.

De soort is ingevoerd in 1890, en nu is deze plant zeer belangrijk geworden voor talrijke inheemse insecten. Opvallend veel vlinders hebben deze plant "gevonden" als voedselbron, waardoor deze soort terecht als Vlinderstruik wordt aangeduid.

Plaats : Mediterrane afdeling

Buxus

Buxus harlandii

Het genus telt 50 soorten (met o.a. 34 soorten op Cuba). Deze soort komt uit ZO China.

De genusnaam is een oude Latijnse benaming, voor de wijd verbreide soort Buxus sempervirens, die in de zuidelijke kalkrijke gebieden ook ons land bereikt.

Plaats : Mediterrane afdeling

C

Cactus

Cactus = Mammillaria !

De oude generische naam Cactus, voorgesteld als standaard door Linnaeus, heeft het uiteindelijk niet gehaald van de veel jongere naam Mammillaria. Alhoewel !

Vooreerst is in de spreektaal de naam "cactus" dominant blijven hangen, en ten tweede is ook voor de familienaam (Cactaceae) de stam van deze oude naam gebruikt.

Plaats : Succulentenkas

Cycas

Cycas revoluta

Voorlopig zou ik deze naam aanduiden als nog-niet-helemaal-ingeburgerd, maar de alternatieve namen van Varenpalm of Palmvaren die her en der opduiken lijken me flauw en weinig geïnspireerd.

"Cycas" moet zich een plaats weten te veroveren in onze taal, haar respectabele leeftijd moet worden geëerbiedigd.

Plaats : bij het Ingangsgebouw

Cypres

Cupressus sempervirens

Dit is een oude Latijnse naam, die was overgekomen uit het Griekse *kuparissos*, en deze op haar beurt uit nog oudere talen. Het eiland Cyprus dankt haar naam aan deze boom.

De soorten van dit genus zijn goed herkenbaar, dankzij de grote, zware, sterk verhoutte kegel.

Plaats : Mediterrane afdeling

D

Dahlia

Dahlia

De eerste planten van dit genus die hier bekend werden, kwamen uit Mexico. Het genus is genoemd naar Anders Dahl, door Cavanilles, de toenmalige directeur van de botanische tuin te Madrid.

Wat was de verdienste van Dahl ? Deze persoon schreef een botanisch werk ter nagedachtenis aan Linnaeus.

Vorig jaar vierden we de 200ste verjaardag van de eerste Dahlia-bloei in België, meer bepaald in de Gentse Plantentuin. Ook dit jaar zijn veel Dahlia's aangeplant bij onze groententuin, met groot succes : in deze nazomer bloeien ze met hun welgekende en superbonte overdagheid.

Plaats : Groenten, Fruit en Tuinkruiden

Dracaena

Dracaena

Tot mijn grote verwondering is deze naam niet opgenomen in de "Van Dale", in tegenstelling tot sommige andere, meer obscure namen. In Wondelgem is er trouwens een Dracenastraat (die vroeger (of nog steeds ?) als "Dracoena" straat werd uitgesproken, een verwarring veroorzaakt door het - hypercorrecte - gebruik van de aaneengescreven "ae" voor de weergave van "Dracaena".

Dit genus blijkt nu overduidelijk nauw verwant met *Sansevieria*. Bei-

de genera worden ondergebracht in de familie Dracaenaceae, en mogelijk wordt zelfs het genus Sansevieria compleet opgenomen in het genus Dracaena (dan : sensu lato).

Plaats : Tropische kas

E

Echinacea

Echinacea purpurea

Hier is een voorbeeld van een plantennaam, genoemd naar een diersoort, meer bepaald Echinus, de (zee)egel. En inderdaad, de zeer stijve bracteeën ("stroschubben") zorgen voor enige gelijkenis.

Deze planten behoren tot de Asterfamilie, gekenmerkt door het bloemgestel : een hoofdje. Hier is het hoofdje opgebouwd uit een rij straalbloemen, met meer centraal talrijke buisbloemen, elk in de oksel van een goed ontwikkelde "stroschub" (= bractee = schutblad).

Plaats : Border Ingangsgebouw

Eucalyptus

Eucalyptus

Dit Australisch genus draagt een interessante naam, met eu = goed (ontwikkeld), en calyptra = kapje. Wanneer de bloemen zich openen vallen de kelkbladen vaak samen af, kapvormig verenigd, en de hele bodem aan de voet van de bloeiende boom is bedekt met duizenden afgevallen "kapjes".

Plaats : Subtropische kas

F

Forsythia

Forsythia europaea

Dit genus is genoemd naar William Forsyth, directeur van het koninklijk Park van Kensington.

Deze naam krijgt vaak een vreemde uitspraak, om een of andere onduidelijke reden : te vermijden !

Plaats : Systematiek Dicotylen

Fuchsia

Fuchsia magellanica

Leonhard Fuchs, hoogleraar geneeskunde te Tübingen, en auteur van eertijds beroemde en veel gebruikte kruidenboeken, heeft terecht een mooi genus naar zich genoemd gekregen.

Het natuurlijk areaal van het genus omvat Centraal & Zuid-Amerika, Nieuw-Zeeland, Tahiti : hier zien we een duidelijk Gondwana-element.

Plaats : Systematiek Dicotylen

G

Ginkgo

Ginkgo biloba

Deze duidelijk niet-Latijnse naam is afgeleid van de Japanse naam ginkyo, en deze op haar beurt van de Chinese naam yin-hing. De naam is opgebouwd uit twee delen : "yin" (= zilver), en "hing" (= abrikoos) (resp. "gin" en "kyo" in het Sino-Japans).

Plaats : Arboretum Europa

H

Hosta

Hosta

Dit populair geworden genus is genoemd naar Nicolaus Thomas Host, lijfarts van keizer Frans I van Oostenrijk, auteur van een flora van Oostenrijk-Hongarije.

Recent moleculair-genetisch onderzoek heeft duidelijk aangetoond dat dit (Oost-Aziatische) genus nauw verwant is met Agave en Yucca (uit Mexico en ZW USA).

Plaats : Systematiek Monocotylen

Hortensia

Hortensia

Deze naam is een jonger synoniem van Hydrangea, dat door Linnaeus in 1753 is gepubliceerd, de startdatum van de huidige botanische nomenclatuur. Volgens de regels van deze nomenclatuur bepaalt de datum de prioriteit, en dus moet de eerst gepubliceerde naam worden gebruikt. Exit Hortensia ... Volgend jaar vierden we trouwens de 300ste verjaardag van deze Carl Linnaeus, en wereldwijd zal in de biologie deze datum worden herdacht.

Volgend jaar ook organiseren de vereniging Hydrangeum en de Plan-

tentuin samen de eerste internationale Hydrangea Conference.

Plaats : Border Ingangsgebouw

Hyacint

Hyacinthus

Een mooi voorbeeld van een naam die geplukt is uit de oude Griekse mythologie. Huakinthos, een vriend van Apollo, wordt bij het discuswerpen getroffen aan het hoofd, bloed vloeit uit de wonde, een bloem komt op die plaats uit de bodem te voorschijn, en daar is onze Hyacint.

Plaats : Systematiek Monocotylen

I

Iris

Iris

Ook deze naam komt uit de Griekse mythologie, die een zeer vruchtbare bron van inspiratie was voor de klassieke botanici. Iris was de boodschapper van de goden, en de heen-en-weer reisjes verliepen langs de regenboog. Diverse bronnen stellen dat de veelkleurige bloemen van de Iris-soorten voor de verwijzing naar de regenboogkleuren hebben gezorgd.

Plaats : Systematiek Monocotylen

J

Jasmijn

Jasminum

Hier is een voorbeeld van een naam die samen met haar plant uit verre oorden is meegekomen, meer bepaald in dat geval uit het klassieke Perzië. De Perzische vorm is yasemin, goed herkenbaar in de huidige naam. Niet zelden is hier sprake van verwarring met Sering (zie het dialectische "tsjoezemienen"). Beide planten behoren trouwens tot dezelfde Olijffamilie !

Plaats : Systematiek Dicotylen

K

Kalanchoë

Kalanchoe

Zeer bekende en in de bloemenwinkels zeer algemene sierplanten, die als kamerplant worden gebruikt. Zowel de bladvormen, -kleuren, -beharingsstyles als de bloei en de bloemen zelf zijn soms spectaculair. We kennen momenteel een 125 soorten, vnl. uit Madagascari, Zuid- en Oost-Afrika. Door de mens zijn diverse soorten in alle tropische gebieden ingeburgerd en verwilderd.

Plaats : Succulentenkas

Kalmoes

Acorus calamus

Door de bloeikolf met gelijkaardige bloemetjes werd dit genus vroeger opgenomen in de Aronskelkfamilie (Araceae), ten onrechte zoals nu overduidelijk blijkt.

De bladvorm (zwaardvormig) en de aanwezigheid van kliercellen (met etherische olie) zijn reeds twee opvallende verschillen met de Aronskelkfamilie. Nog veel meer verschillen (maar minder opvallend) zijn intussen genoteerd, en nu blijkt dat dit genus (met zijn twee soorten) de zustergroep is van alle andere monocotylen.

Plaats : Medicinale planten

L

Latuw

Lactuca sativa

Dit woord is onze taal in onbruik geraakt, en is nu vervangen door "sla".

In het oude woord zien we een verwijzing naar het Latijnse lactis (= van de melk), die de melkachtige vloeistof beschrijft die uit de bladeren stroomt na kneuzing.

Het nieuwe woord sla is verkort van salade, en dat betekent niets meer dan "wat moet worden gezouten", vandaar de combinatie van "sla" met diverse andere voedingswaren : aardappel-, komkommer-, vis-, krab-, etc.

Plaats : Groenten, Fruit en Tuinkruiden

Laurier

Laurus nobilis

De laurierplant wordt vaak in verband gebracht met vieringen, huldigen door middel van een "laurierkrans". In het moderne taalgebruik kennen we dit gebruik nog in de Franse "Baccalauréat", vervormd tot het Engelse "Bachelor", en nu gebruikt ter aanduiding van de eerste cyclus aan de universiteit. Welke plant in de klassieke Oudheid hiervoor werd gebruikt is enigszins onduidelijk, en in de diverse bronnen is er onenigheid hieromtrent.

Plaats : Groenten, Fruit en Tuinkruiden

Lavendel

Lavandula angustifolia

Opnieuw een naam met een mooie Latijnse stam, nl. uit lavare, wassen, dus : om mee te wassen. De verfrissende eigenschappen van lavendel zijn de moderne wasmiddelenfabrikanten niet ontgaan.

Plaats : Medicinale planten

Lelie

Lilium

Bij de Lelie wil ik even stilstaan bij het Leliehaantje, een fraai vuurrood kevertje met taxonomische smaak. Deze behoorlijk vraatzuchtige diertjes kunnen we aantreffen op lelies en enkele nauw verwante genera, zoals *Fritillaria* (Kievitsbloem edm), maar ook enkel daar : zijn menu is zeer beperkt, en daar maakt hij dan wel overdadig gebruik van.

Verder wil ik ook even wijzen op de mogelijke verwarring met de plant die in het Frans als "Lis" wordt aangeduid. Deze "Lis" is een *Iris*, met als interessant voorbeeld onze mooie inheemse Gele lis (*Iris pseudacorus*). Herinnert u zich nog de verraderlijke "Leliaarts", die ten tijde van Jan Breydel meeheulden met de Franse koning ? Eigenlijk waren dat "Iridaerts" !

Plaats : Systematiek Monocotylen

M

Mahonia

Mahonia aquifolium

Deze struik van Amerikaanse origine is genoemd naar Bernard Mac-

Mahon, een beroemde Iers-Amerikaans tuinier, en goede vriend van Thomas Jefferson (de derde president van de USA, met een brede botanische belangstelling). Let wel, dit is NIET de leverancier van het mahoniehout, hiervoor komen we terecht op Cuba, waar de boom *Swietenia mahagony* groeit. De mogelijke verwarring in het Nederlands wordt veroorzaakt door de vervorming van deze laatste naam naar mahonie. Twee exemplaren van deze boom kan u zien in de Tropische kas.

Plaats : Systematiek Dicotylen

Mirte

Myrtus communis

Hier is een mooi voorbeeld van wat ik het Eurocentrisme in de Plantkunde wil noemen. Deze soort behoort tot de grote tropisch familie Myrtaceae, met meer dan 120 genera en 4500 soorten. De familie kreeg haar naam van dit genus, het enige niet-tropische genus, maar wel goed bekend bij Linnaeus. Na Linnaeus groeide dit genus uiteindelijk aan tot een 100-tal soorten, maar recent is na uitzuivering gebleken dat *Myrtus sensu stricto* slechts twee soorten omvat, deze hier en een nauwe verwante uit de Noord-Afrikaanse bergen.

Plaats : Mediterrane afdeling

Mispel

Mespilus germanica

Opnieuw een genusnaam die door Linnaeus is opgehaald uit de klassieke botanische literatuur, naar de oude Latijnse naam van Griekse origine (mespilon).

Plaats : Systematiek Dicotylen

N

Nandina

Nandina domestica

Bij deze plant zien we een andere manier van naamgeving. Meer bepaald werden en worden vaak lokale namen (Engels : vernacular names) gebruikt om - soms onder een gelatiniseerde vorm - dienst te doen als wetenschappelijke naam. In dit concrete geval is de Japanse namen. Plaats : Systematiek Dicotylen

O

Olijf

Olea europaea

Deze beroemde boom levert niet alleen een prachtige olie, maar ook de algemene naam voor deze vloeistoffen (oliën), met andere woorden, dit is dé olie ! De Latijnse naam (met haar Griekse vorm *elaion*) is door de botanici als zodanig overgenomen.

Maar wat meer is, *Olea* is ook de naam voor een genus van slakken met schelp uit tropische zeeën. Niet toevallig, want de vorm en de kleur van deze schelpen zijn bijzonder olijfvachtig. Een illustratief voorbeeld van interreginale homoniemen : twee verschillende organismen uit twee verschillende Rijken (*Regnum*) dragen dezelfde naam !

Plaats : Mediterrane afdeling

Olm

Ulmus crassifolia

Ulmus is een oude Latijnse naam, voor deze boom, en is in directe lijn als zodanig overgenomen.

Plaats : Arboretum Amerika

P

Palm

Palmae

De moderne familienamen (van planten) worden afgeleid van de stam van het type-genus, zoals *Magnoliaceae*, samengesteld uit *Magnoli-* (de stam van de genusnaam *Magnolia*), gevolgd door de uitgang *-aceae*. Enkele vanouds gekende families werden aangeduid met een beschrijvende naam, zoals *Compositae* (de "Samengesteldbloemigen", nu meestal *Asteraceae*). Anderen kregen een klassieke naam, zoals *Gramineae* (de Grassenfamilie, nu meestal aangeduid als *Poaceae*). De *Palmenfamilie* combineert beide. Enerzijds beschrijft de naam een familiekenmerk, nl. handnervige bladeren, zoals een hand "palm" ! En anderzijds is dit ook een naam uit de klassieke literatuur.

De palmsoort die Linnaeus best kende was wellicht een in Europa inheemse soort, de Dwergpalm (*Chamaerops humilis*), die deze zomer met meerdere exemplaren bij het ingangsgebouw van de serres waren geplaatst.

Plaats : bij het Ingangsgebouw

Papyrus

Cyperus papyrus

Is dit een voorbeeld van een naam die van een soortsepietheton is afgeleid ? Ja en neen.

Ja, gezien de positie van het woord papyrus in de naam van de soort. Neen, want deze naam is secundair, prelinneans werd deze soort tot het genus Papyrus gerekend.

Deze soort levert de grondstof voor papyrusrollen, nl. het witte merg centraal in de stengels. En vanzelfsprekend, ons woord papier danken we eveneens aan deze soort.

Plaats : Victoriakas

Q

Qat

Catha edulis

In kranten en tijdschriften wordt de naam van deze plant soms ook als khat gespeld, maar deze vorm is niet in "Van Dale" opgenomen. Daarom, dankzij "Van Dale" is de letter Q in deze reeks ingevuld.

De bladeren van deze struik worden in Yemen gekauwd als een licht stimulerend middel, misschien vergelijkbaar met de functie van koffie in onze maatschappij ?

Plaats : Subtropische kas

R

Robinia

Robinia pseudoacacia

Deze bekende laanboom is genoemd naar Jean Robin, jardinier du roi (van o.a. Louis XIII). Hijzelf (of zijn zoon Vespasien Robin) zou de soort uit USA naar Parijs hebben gebracht.

De stipulen die zich aan de voet van het samengestelde blad bevinden, gaan langzaam verhouten en worden stipulaire doorns, die soms nog lange tijd op de oudere takken en zelfs op de dikke stammen waarneembaar (en voelbaar !) blijven.

Het hout is van zeer goede kwaliteit, goed erosiebestendig, en dit verklaart het gebruik van deze houtsoort als epifytenboom in de Victoriakas, waar ze gedurende derig jaar weerstand biedt aan de afbrekende werking van zeer hoge temperatuur en luchtvochtigheid. Faut le faire...

Plaats : Arboretum Amerika

Rozemarijn

Rosmarinus officinalis

Is het toeval dat deze plantennaam ook als meisjesnaam wordt gebruikt ? In ieder geval, dit is een prachtig struikje, met elegante blaadjes, verfijnde geur, en bloei in de prille lente, winter nog zelfs. Let even goed op de blavorm : de randen zijn naar onder teruggekruld, en laten slechts een klein strookje onderzijde vrij. Dergelijk blad wordt aangeduid als een ericoïd blad, naar het genus *Erica* (Dopheide), waarvan de meeste soorten inderdaad dit bladtype vertonen, onder soms extreme vormen.

Plaats : Medicinale planten

S

Sansevieria

Sansevieria

Ooit was dit de populairste plant in Vlaanderen, dan een tijdlang is ze verguisd, maar nu lijkt ze aan een voorzichtige rentree te beginnen.

Het genus biedt veel meer dan de geelgerande cultivar die best bekend is, en een beperkt staal van de variatiebreedte kan u komen bewonderen in onze serres.

De meeste soorten hebben hun natuurlijk areaal in Afrika, eentje is tot in India en Sri Lanka geraakt, maar opnieuw door toedoen van de mens zijn meerdere soorten verwilderd in de Amerikaanse tropen.

Een favoriete stek is het lichtrijk droog woud (de miombo) van zuidelijk Afrika, in rotsspleten of op termietenheuvels. Door hun succulente karakter zijn deze planten goed droogtebestendig, wat meteen de aanwezigheid op allerlei vensterbanken verklaart : ze zijn extreem tolerant voor verwaarlozing...

Plaats : Tropische kas

T

Tillandsia

Tillandsia

Hier kunnen we spreken van een Scandinavisch onderonsje. De Zweed Linnaeus heeft dit genus genoemd naar Elias Til-Landz, een prof Plantkunde aan de universiteit van Abo, in het Zweedstalige deel van Finland, nu gekend als Turku. Dit grote genus behoort tot de Bromelia-

familie, genoemd naar Olaus Bromelius, stadsgeneesheer te Göteborg (Zweden), die een botanisch werkje had gepubliceerd, *Chloris Gothica*. Vrijwel alle *Tillandsia*-soorten zijn epifyten, die letterlijk leven van de hemelse dauw. De meeste extreem gereduceerde soort is het bekende Spaans mos (*Tillandsia usneoides*), dat geen mos is en niets te maken heeft met Spanje.

Plaats : Victoriakas

U

De enige ontbrekende letter !

V

Vanille

Vanilla planifolia

Niet iedereen beseft dat de vanillestokjes eigenlijk de behandelde vruchten zijn van een klimmende orchidee. Vanuit haar natuurlijk areaal in Centraal en noordelijk Zuid-Amerika is ze op diverse plaatsen in cultuur gebracht. De voornaamste leverancier is nu Madagascar.

Plaats : Victoriakas

W

Wollemia

Wollemia nobilis

Net voor de zomervakantie kreeg de Plantentuin wereldreizigster An Van den Borre op bezoek. An is oud-studente van het vroegere Laboratorium Plantkunde. Op haar omzwervingen raakte ze in Australië verzeild, de plek waar ze uiteindelijk is "blijven hangen". Af en toe komt An even terug naar België. Telkens brengt ze dan ook een bezoekje aan de Plantentuin. Dit keer bracht ze een heel bijzonder souvenir mee : een jong exemplaar van een zeer oude boomsoort, die pas in december 1994 in Zuidoost-Australië werd ontdekt. In 1995 werd dat unicum beschreven als een nieuwe soort en een nieuw genus in de Araucariafamilie: *Wollemia nobilis*.

De *Wollemia nobilis* of "Wollemi pine" is ontdekt door David Noble tijdens een verkenningstocht in het Wollemi National Park, amper 200 km ten noorden van Sydney. Zijn spectaculaire vondst haalde een enorme publiciteit. In de media raakte de prehistorische plant al gauw

bekend als de "pinosaurus".

Voorlopig heeft ons exemplaar een plekje gekregen in de kraamafdeling. Daar kan het op krachten komen en wat groter worden vooraleer het wordt uitgeplant in de Australische afdeling van het arboretum.

Plaats : bezoek nog niet toegelaten.

X

Xeranthemum

Xeranthemum annuum

Tot mijn grote verwondering heb ik bij mijn zoektocht in de "Van Dale" een X-naam gevonden, die beantwoordt aan de boven gestelde eisen. Alhoewel, "ingeburgerd" in de Nederlandse taal lijkt me hier wat overtrokken.

Dan is er nog het bijzondere feit dat de eenjarige soort *Xeranthemum annuum* zowel in het Frans (Immortelle) als in het Engels (Everlasting) als een doorlevertje wordt aangeduid... Doordenkertje !

Plaats : Systematiek Dicotylen

Y

Yucca

Yucca flaccida

De generische naam is opnieuw een voorbeeld van een lokale naam (uit de West Indies), die door Linnaeus is opgenomen als Latijnse naam.

Van de c. 30 soorten zijn er enkele behoorlijk populair als blikvanger in voortuintjes. Fascinerend is de symbiose die men heeft leren kennen tussen deze plant en de *Yucca*-motjes.

Plaats : Mediterrane afdeling

Z

Zamia

Zamia furfuracea

Deze indrukwekkende verschijning is een cycasachtige plant, bekend als sierplant, met rossige beharing (vandaar het epitheton). Dit is een naaktzadige plant, die zoals de meer bekende Coniferen (Kegeldragers) haar zaden dus "naakt" op een zaadschub draagt. Meestal zijn deze schubben verenigd tot een (prachtige) kegel. Alle soorten van de orde Cycadales zijn tweehuizig, en de noodzaak voor gelijktijdige "bloei"

bemoeilijkt de voortplanting wel enigszins, zeker in de kunstmatige wereld van een plantentuin.

Plaats : Subtropische kas

Zamioculcas

Zamioculcas zamiifolia

In deze naam wordt overduidelijk beklemtoond dat de plant goed lijkt op een Zamia.

In de betere bloemenwinkel vindt u wellicht enkele exemplaren van deze populair geworden sierplant

De plant is een lid van de grote Aronskelkfamilie, en ze is verwant met Culcas (Colocasia).

Plaats : Victoriakas

De lijst, met extra voorbeelden

Hieronder vindt u een lange lijst met de voorbeelden die ik tot nu toe heb bijeengesprokkeld.

Deze kan ongetwijfeld worden nog aangevuld, en uw mogelijke suggesties hieromtrent worden ten zeerste geapprecieerd !

Vooraf een voorbeeld met de letter U wordt met spanning opgewacht...

Het ligt in de bedoeling om deze lijst (met uw aanvullingen !) te plaatsen op de website van de Plantentuin, om aan de bezoekers een dynamische lijst ter beschikking te stellen.

Absint	Artemisia absinthium
Abutilon	Abutilon
Acacia	Acacia
Acant	Acanthus
Adonis	Adonis
Agapanthus	Agapanthus
Agrimonie	Agrimonia
Agave	Agave
Akebia	Akebia
Akelei	Aquilegia
Aloë	Aloe
Amarant	Amaranthus

Amaryllis	Amaryllis
Ananas	Ananas comosus
Andijvie	Cichorium endivia
Anemoon	Anemone
Asperge	Asparagus officinalis
Aspidistra	Aspidistra
Aster	Aster
Astilbe	Astilbe
Aucuba	Aucuba japonica
Azalea	Azalea
Ballote	Ballota
Balsemien	Impatiens balsamina
Bamboe	Bambusa
Basilicum	Ocimum basilicum
Begonia	Begonia
Berberis	Berberis
Bernagie	Borago officinalis
Biet	Beta vulgaris
Bougainvillea	Bougainvillea
Bromelia	Bromeliaceae
Brunel	Prunella
Buddleja	Buddleja
Buxus	Buxus sempervirens
Cacao	Theobroma cacao
Cactus	Cactus
Camelia	Camellia
Canna	Canna
Cannabis	Cannabis sativa
Cattleya	Cattleya
Ceder	Cedrus
Chrysant	Chrysanthemum
Cichorei	Cichorium intybus
Citroen	Citrus limon
Citroenmelisse	Melissa officinalis
Citrus	Citrus
Clematis	Clematis

Clivia	Clivia
Coca	Erythroxylon coca
Cola	Cola acuminata
Cosmos	Cosmos bipinnatus
Cotoneaster	Cotoneaster
Curcuma	Curcuma
Cyclamen	Cyclamen
Cymbidium	Cymbidium
Cypres	Cupressus
Cyrilla	Cyrilla
Dahlia	Dahlia
Deutzia	Deutzia
Dodonaea	Dodonaea
Douglasspar	Pseudotsuga douglasii
Dracaena	Dracaena
Dracula	Dracula
Dragon	Artemesia dracunculus
Ebbenhout	Diospyros ebenum
Echinacea	Echinacea
Eglantier	Rosa eglanteria
Ephedra	Ephedra
Erica	Erica
Eucalyptus	Eucalyptus
Fatsia	Fatsia japonica
Forsythia	Forsythia
Freesia	Freesia
Fuchsia	Fuchsia
Gember	Zingiber officinale
Gentiaan	Gentiana
Geranium	Pelargonium
Ginkgo	Ginkgo biloba
Gladiool	Gladiolus x hortulanus
Godetia	Godetia

Granaatappel	Punica granatum
Gunnera	Gunnera
Hebe	Hebe
Heliconia	Heliconia
Heliotroop	Heliotropium
Helleborus	Helleborus
Hennep	Cannabis sativa
Hibiscus	Hibiscus
Hortensia	Hortensia
Hosta	Hosta
Hyacint	Hyacinthus
Iris	Iris
Jacaranda	Jacaranda
Jasmijn	Jasminum
Jeneverbes	Juniperus
Kalanchoë	Kalanchoe
Kalmia	Kalmia
Kalmoes	Acorus calamus
Kamille	Matricaria chamomilla
Kamperfoelie	Caprifolium
Kappertjes	Capparis spinosa
Kardoen	Cynara cardunculus
Kastanje	Castanea sativa
Kentia	Kentia
Kerria	Kerria japonica
Kers	Cerasus
Kervel	Anthriscus cereifolium
Khat (zie ook Qat)	Catha edulis
Kikkererwt	Cicer arietinum
Kinine	Cinchona officinalis
Koffie	Coffea arabica
Kokos	Cocos nucifera
Komijn	Cuminum cyminum
Komkommer	Cucumis sativus

Koriander	Coriandrum sativum
Kornoelje	Cornus
Krokus	Crocus
Latuw	Lactuca
Lavas	Levisticum officinale
Lavendel	Lavandula
Laurier	Laurus nobilis
Lelie	Lilium
Libertia	Libertia
Liguster	Ligustrum
Lijnzaad, Linnen	Linum usitatissimum
Linze	Lens culinaris
Litchi	Litchi chinensis
Lobelia	Lobelia
Lork	Larix
Lupine	Lupinus
Macadamia	Macadamia
Magnolia	Magnolia
Mahonia	Mahonia
Maïs	Zea mays
Mango	Mangifera indica
Maniok	Manihot esculenta
Marjolein	Origanum majorana
Mauve	Malva
Mimosa	Acacia
Mirte	Myrtus communis
Mispel	Mespilus germanica
Munt	Mentha
Nandina	Nandina domestica
Narcis	Narcissus jonquilla
Nothofagus	Nothofagus
Oleander	Nerium oleander
Olijf	Olea europaea

Olm	Ulmus
Orchidee	Orchidaceae
Oregano	Origanum vulgare
Palm	Palmae
Papaver	Papaver
Papaya	Carica papaya
Papyrus	Cyperus papyrus
Pastinaak	Pastinaca sativa
Peer	Pyrus communis
Peper	Piper nigrum
Perzik	Prunus persica
Peterselie	Petroselinum crispum
Petunia	Petunia
Phlox	Phlox
Pieris	Pieris
Pioen	Paeonia
Pistache	Pistacia vera
Plataan	Platanus
Populier	Populus
Prei	Allium porrum
Primula	Primula
Protea	Protea
Pruim	Prunus domestica

Qat	Catha edulis
Quillaja	Quillaja

Opmerking : deze beide namen zijn opgenomen in de "Van Dale" !

Rabarber	Rheum rhabarbarum
Ranonkel	Ranunculus
Raphia	Raphia
Reseda	Reseda
Rhipsalis	Rhipsalis
Rijst	Oryza
Robinia	Robina pseudacacia

Rhododendron	Rhododendron
Roos	Rosa
Rozemarijn	Rosmarinus officinalis
Salie	Salvia officinalis
Sansevieria	Sansevieria trifasciata 'Laurentii'
Schorseneer	Scorzonera hispanica
Sempervivum	Sempervivum
Sequoia	Sequoia
Sering	Syringa vulgaris
Silene	Silene
Soja	Glycine soja
Sorgo	Sorghum bicolor
Spinazie	Spinacia oleracea
Spiraea	Spiraea
Strelitzia	Strelitzia
Tabak	Nicotiana tabacum
Tamarinde	Tamarindus
Tamarisk	Tamarix
Taxus	Taxus
Teak	Tectona
Thee	Thea sinensis
Tijm	Thymus
Tillandsia	Tillandsia
Tormentil	Tormentilla
Triteleia	Triteleia
Tulp	Tulipa

U de enige ontbrekende letter !

Valeriaan	Valeriana
Vanille	Vanilla planifolia
Venkel	Foeniculum vulgare
Verbena	Verbena
Vijg	Ficus carica
Violtje	Viola

Wasabi	Wasabia
Washingtonia	Washingtonia
Welwitschia	Welwitschia
Wijnruit	Ruta
Wijnstok	Vitis vinifera
Wikke	Vicia
Wollemia	Wollemia

Xeranthemum	Xeranthemum
-------------	-------------

Ook deze onverwachte naam is in de "Van Dale" opgenomen...

Yucca	Yucca
Zamia	Zamia
Zamioculcas	Zamioculcas
Zantedeschia	Zantedeschia
Zebrina	Tradescantia zebrina
Zelkova	Zelkova
Zenobia	Zenobia
Zinnia	Zinnia

Celui qui croit en un nouveau printemps
Sème toujours en hiver

"Cycads are forever"

(Te neuriën op de tonen van die andere James Bond film uit 1971)

Paul Goetghebeur

Op het bordes van de Tropische Kas kan u een hele reeks planten met een bijzondere en ongewone architectuur komen bekijken. Plompe, dikke stammen of stammetjes, bedekt door allerhande litten van afgevallen bladeren en schubben, soms halvelings verborgen in de grond, met aan de top één enkel blad of een krans van tot tientallen bladeren. Deze bladeren zijn geveerd, afschuwelijk stijf, hard, en vaak nog stekend ook. Soms verschijnt op de top een kegel van prachtig georganiseerde schubben, vaak herkennen we aan de basis of ergens zijdelings jonge scheuten die duidelijk volop aan de start van hun carrière aan het werken zijn.

Beste lezers, deze planten verdienen uw respect, het zijn echte overlevers. Overlevers van een oude lijn die minstens 285 miljoen jaar oud is, en die is blijven standhouden tot in deze roerige tijden.

Toegegeven, het is een kleine groep geworden, met twee families en 10 genera (de Cycasfamilie, met het éne genus *Cycas*, en de Zamiafamilie, met de overige 9 genera), en allen samen omvatten deze genera een 300-tal soorten.

Cycas is zeer eenvoudig van de andere genera te onderscheiden door de éne sterke nerf in elk bladveertje, in de bladveertjes van alle andere genera lopen veel tot talrijke gelijkwaardige, parallelle nerfjes. Over een van die andere genera, *Dioon*, volgt de rest van de bijdrage.

Dioon is een genus met nog 11 levende soorten, elk met een vrij beperkt areaal in Mexico en aangrenzend Centraal-Amerika. Zoals alle soorten uit deze groep is ook deze tweehuizig, de ene plant produceert een mannelijke kegel, de andere plant produceert een vrouwelijke kegel. Zeer kenmerkend voor het genus *Dioon* lijkt me (voor zover ik uit de niet altijd even volledige beschrijvingen kan halen) de wollige behaarde en ruitvormig verlengde, opgerichte zaadschubben.

De aanleiding voor deze korte beschouwing was een "kantelmoment" in het leven van wellicht een van onze oudste bewoners in de Plantentuin. In het begin van de zomer liet onze *Dioon edule* alle bladeren hangen, en niet zo maar wat hangen, maar compleet teruggeslagen, tegen de oude stam aan. Bij veel planten moeten we dan beginnen te vrezen, niet zo bij cycads : dit is vaak een teken van kegelvorming. Bijgevolg durven we een nieuwe kegelvorming verwachten, en u zal zeker op de hoogte worden gebracht !

Maar ! Door deze positieverandering van de bladeren was het zwaartepunt van de installatie plant-kuip in die mate veranderd dat het hele ding overkantelde, gelukkig tegen de trapleuning aan. Na overleg is besloten om de hele plant uit zijn kuip te tillen, met behulp van de fantastische hijsinstallatie die enige tijd geleden in het Palmarium is geïnstalleerd (en reeds veel diensten heeft bewezen).

Bij dit uithalen bleek dat aan de basis drie jonge scheuten waren gevormd. Deze werden verwijderd, en elk in een eigen kuipje geplaatst, met accessienummers 2006-1393, 1394 en 1395. We hopen dat de latere generaties (meervoud !) van botanici deze nieuwe exemplaren zullen kunnen volgen in hun groei en andere exploits. Aangezien deze jonkies het resultaat zijn van een vegetatieve vermeerdering verwachten we van

hen eenzelfde gedrag als van de moederplant, met andere woorden : dit zouden drie meisjes moeten zijn.

De oude plant heeft reeds eerder met zekerheid een kegel gevormd : in 1984 was een prachtige, dicht wollig behaarde vrouwelijke kegel aanwezig op dit exemplaar. Die toenmalige kegel is afgenomen, gedroogd, en opgenomen in het Herbarium. Tot mijn grote spijt valt bij rijpheid deze schitterende kegel helemaal in de afzonderlijke schubben uiteen. In het Herbarium is nog een tweede dergelijke kegel aanwezig, helemaal verpakt in een vlechtwerkje, waardoor de oorspronkelijke vorm van de kegel nog goed waarneembaar is. Vermoedelijk is deze oude collectie (datum niet duidelijk) eveneens van hetzelfde exemplaar van *Dioon edule* geplukt.

Nog een laatste woordje, over de groeisnelheid (en dus leeftijdsbepaling) van deze soort. Cycads bezitten geen groeiringen zoals bij onze bomen (hun houtige stam is van een totaal verschillende constructie), de kegelvorming is onregelmatig, de blad- en schubvorming is niet jaarlijks. Bijgevolg moeten we extrapolaties maken uit jarenlange en punctuele waarnemingen van hoogtes van individueel gemerkte exemplaren. Mabberley (1997, The Plant-Book) vermeldt als gemiddelde jaarlijkse groei van deze soort 0,76 mm. Als dit cijfer correct is, dan betekent dat voor onze *Dioon edule* een geschatte leeftijd van meer dan 100 jaar.

Tenslotte wik u graag wijzen op de aanwezigheid van een tweede soort, *Dioon spinulosum*. Die kan u vinden in de vijver van de Victoriakas, geplaatst op een verhoog boven de waterspiegel. Van dit

exemplaar is geen kegelvorming bekend, en naar het geslacht blijft het dus even gissen.

Tijdens een recent bezoek aan de plantentuin van de Technische Universität Dresden is mij door de directeur, Prof. Christoph Neinhuis, het verhaal verteld van hun eigenste exemplaar van deze soort. Op 13 februari 1945 werd door de Geallieerden een verschrikkelijk bombardement uitgevoerd boven deze historische kunststad. Ook de plantentuin werd getroffen, met 18 inslagen. De bibliotheek, het herbarium, en vrijwel de complete beglazing gingen verloren. Enkele tuiniers hebben onder die zeer bedreigende omstandigheden een gekoesterd oud exemplaar van *Dioon spinulosum* in wat doeken gewikkeld, en per fiets overgebracht naar een c. 10 km verder gelegen serre in Pillnitz, waar ze de oorlog verder heeft overleefd. Nu heeft deze plant een prominente plaats gekregen in een van de nieuwe kassen.

Dank en eerbied voor deze moedige en gewetensvolle tuiniers !

Twee mooie en interessante websites over cycads :

<http://www.rbgekew.org.uk/plants/cycads/>

<http://plantnet.rbgsyd.nsw.gov.au/PlantNet/cycad/>

Het Zuid-Amerikaanse regenwoud in Gent

Paul Goetghebeur

In het indrukwekkende kader van de Victoriakas staat nu een nieuwe constructie van stronken en takken, opgebouwd uit stukken van een Robinia die de Leuvense Kruidtuin aan onze tuin heeft bezorgd. Het hout van deze soort blijkt zeer goed erosiebestendig : de vorige generatie heeft een periode van meer dan 30 jaar stand gehouden.

Voor deze nieuwe constructie zijn enkele diepe buizen in de grond gezet, waarin dan de stronken zijn geplaatst, en de ruimte tussen buis en stronk is telkens opgevuld met argex en andere goed doorlatende materialen. Op die manier hopen we dat de afbraak van de basis van de stronken wat langer kan worden tegengehouden.

Deze nieuwe "epifytenboom" is intussen flink begroeid met bromelia's, peperomia's, en... cactussen uit het Braziliaanse regenwoud.

Planten op bomen, dat klinkt misschien bekend in de oren. Bij deze epifyten kent u waarschijnlijk reeds bromelia's door hun populariteit als kamerplanten. Een grote meerderheid van de soorten uit deze Bromeliafamilie leeft inderdaad als epifyt in de Zuid-Amerikaanse regenwouden, en bedekken daar massaal de horizontale takken van ongeveer alle bomen. Peperomia's zijn al wat minder bekend, alhoewel ze ook hier als kamerplant zijn

doorgedrongen, en op dit ogenblik een belangrijk onderzoekstopic voor de Plantentuin betekenen. Maar cactussen ? In een regenwoud ?

En toch... Planten die op bomen groeien krijgen te maken met één groot probleem : water, of beter, een chronisch gebrek aan water. Zelfs in het regenwoud regent het niet elke dag, en sowieso is de atmosfeer daar hoog in de bomen meer uitdrogend dan beneden, op de bodem van het woud. Met andere woorden, onze geliefde epifyten staan daar uit te drogen.

Als overlevingsstrategie hebben ze diverse technieken ontwikkeld : privé-watertanks opgebouwd door een kom van harde, stijve bladeren (zoals bij veel Bromelia's), zeer bijzondere schubharen die gebruik maken van dauw en nevel (zoals bij veel Tillandsia's), luchtwortels met een velamen van lege, absorberende cellen (zoals bij veel orchideeën), en ook het aanleggen van waterreserves in het eigen lichaam : succulentie (zoals opnieuw bij veel orchideeën).

Zelfs een aantal cactussen is erin geslaagd om in deze bijzondere ecologische niche door te dringen. Een ongewone groep in de familie Cactaceae heeft zich evolutionair weten aan te passen aan het leven als epifyt. De meeste van deze soorten worden nu gerekend tot het genus *Rhipsalis* (naast enkele nauw verwante genera). Een elftal van deze ongewone cactussen staat ? - hangt ? - ligt ? nu op de epifytenboom, ter bewondering en verwondering van u, onze bezoekers.

Lidgeld 2006

Gewoon lid	11 euro
Beschermend lid	15 euro
Steunend lid	25 euro

Te betalen op rekening 001-1192154-03 van de Vrienden van de Plantentuin Gent, p/a Willy Maststraat 51 9032 Wondelgem.
met als vermelding "lidgeld 2006 en naam van het lid".

Wil a.u.b. de naam en het adres van het lid vermelden, indien deze verschillend is van de betalende persoon. Beste dank.

Meerjarig lidmaatschap

Een meerjarig lidmaatschap is mogelijk (inflatie-bestendig!) onder de voorwaarden hieronder beschreven (warm aanbevolen)

Gewoon lid, 5 jaar	50 euro
Beschermend lid, 5 jaar	75 euro
Steunend lid, 5 jaar	125 euro

Lidmaatschap voor het leven (vanaf 50 jaar)

Gewoon lid voor het leven	200 euro
Beschermend lid voor het leven	350 euro
Steunend lid voor het leven	550 euro

U kan ons ook bijzonder goed helpen door zelf één of meerdere nieuwe leden aan te brengen, door onze Plantentuin meer bekend te maken, door met andere verenigingen hier op bezoek te komen, enz.

Mag ik bij deze aan alle leden en sympathisanten een oproep doen, om tijdens het jubileumjaar 2006, zoveel als mogelijk nieuwe leden bij te werven. Elk nieuw lid dat wordt aangebracht door een huidig lid van de vereniging hoeft dit jaar (2006) maar de helft van de ledenbijdrage te betalen

Informatie in het kader van de Vrijwilligerswet

1. Organisatie

'De Vrienden van de Plantentuin Gent' is een feitelijke vereniging, met adres: Ledeganckstraat 35, 9000 Gent.

De samenstelling van het bestuur met voorzitter, secretaris, penningmeester en leden wordt telkens in het trimestriële ledenblad vermeld.

Haar onbaatzuchtig maatschappelijk doel wordt als volgt omschreven: " De "Vrienden van de Plantentuin Gent" is een groep van plantenliefhebbers rond een kern van entoesiastelingen, die zich belangloos inzetten om het grote publiek in de Plantentuin te brengen, via geleide bezoeken, tentoonstellingen, lessen en demonstraties. Zij willen steeds meer mensen doen delen in de vreugde en het plezier dat zij ervaren in het beschouwen van en werken met die wondere en ontelbare groene wezens, waarvan er bijna tienduizend soorten in de Plantentuin zijn."

2. Verzekeringen

De vereniging heeft een verzekering afgesloten die de burgerlijke aansprakelijkheid dekt van de organisatie en haar vrijwilligers. Schadegevallen dienen bij de secretaris gemeld te worden.

3. Onkostenvergoeding

De vereniging vergoedt aan vrijwilligers de werkelijk gemaakte kosten verbonden aan hun engagement op basis van voor te leggen bewijskrachtige stukken.

Afwijkend hiervan worden de onkosten voor gidsbeurten ten bate van derden op forfaitaire basis vergoed. Dit forfait wordt door het bestuur bepaald.

DE VRIENDEN VAN DE PLANTENTUIN GENT

Driemaandelijks tijdschrift

Jaargang 25 - Nummer 3 - september 2006

ISSN 0777- 8821

Redactie en Lay-out

Redacteur: Paul Goetghebeur, Coördinator: Karel Reusens

Aan de samenstelling van dit nummer hebben meegewerkt: Annie Debacker, Nicole Declercq, Paul Goetghebeur, Karel Reusens, Straatmus, Bernard Symoens.

Onze welgemeende dank gaat ook uit naar:

Alle vrijwillige medewerkers die zorgden voor plooi-, kleef-, en transportactiviteiten, die het verschijnen van het vorige nummer mogelijk hebben gemaakt.

© De Vrienden van de Plantentuin Gent, 2006

Overname van artikels is alleen mogelijk ná schriftelijke toestemming van de redacteur

Digital Print Center

Brussels - Ghent

SPECIALIST IN GROTE VOLUME

Elke soort van afwerking
Snel en verzorgd werk
Kopieën van hoogstaande kwaliteit

Digitaal:

- Kleurenkopieën & prints tot A0
- Kopieën in zwart/wit
- Planafdruk tot A0 in kleur

www.atlascopy.be

Helstraat 26
9052 Zwijnaarde
Tel. 09 245 02 25
Fax 09 245 03 35
Info@atlascopy.be
printing@atlascopy.be

Hubo

V o o r e l k e d o e - h e t - z e l v e r

O t t e r g e m s e s t e e n w e g 248 9000 G e n t T E L 09/222.26.63

H u n d e l g e m s e s t e e n w e g 25 9820 M e r e l b e k e T E L 09/230.46.16

I n d u s t r i e l a a n 5 9620 Z o t t e g e m T E L 09/361.81.92

Driemaandelijks tijdschrift
Jaargang 25 - nr. 3 - september 2006
ISSN 0777 - 8821
afgiftekantoor GENT 1

v.u. Paul Goetghebeur
K.L. Ledeganckstraat 35
9000 Gent

België - Belgique	
P.B.	
3/6124	9000 GENT 1

Erkenningsnummer
P608176